

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Mgr. Tereza Dědinová, Ph.D.

Habilitační práce

Lidé, příroda a environmentální krize: Spekulativní fikce v antropocénu

Oponent

Prof. PhDr. Michal Peprník, Dr.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta,
Univerzita Palackého v Olomouci

Oponentní posudek na habilitační spis

Mgr. Tereza Dědinová, Ph.D.: Lidé, příroda a environmentální krize: Spekulativní fikce v antropocénu

Relevantnost tématu pro daný obor

Habilitační spis Terezy Dědinové se zaměřil na tzv. spekulativní fikci, respektive na její část, jež reflektuje aktuální environmentální a ekologickou problematiku, především klimatickou a environmentální krizi. Těžiště práce leží především v anglofonní oblasti, a to jak v beletrii, tak i v teorii, což je pochopitelné, protože toto téma nelze řešit v české literatuře bez znalosti anglofonního kontextu. V tomto smyslu je téma práce vysoce relevantní pro daný obor, protože tento kontext habilitační spis erudovaně zprostředkovává a kriticky zhodnocuje.

Formulace problému

Habilitační precizně formuluje několik navzájem propojených cílů: objasnit, jak spekulativní fikce zobrazuje klimatickou a environmentální krizi, jak reflektuje vztah člověka k přírodě a životnímu prostředí a jak vymezit pro český kontext žánrovou kategorii spekulativní fikce.

Přínos práce

Práce systematizuje stav bádání v oblasti spekulativní fikce a ekokritiky, v poslední části nabízí vlastní teoretický rámec pro analýzu míry ekocentrismu. Přínosem práce je pečlivě vypracovaný konceptuální rámec, nabízející literárním interpretům nové konceptuální nástroje. Jako další přínos vidím ve velmi důkladném rozpracování žánrové kategorie spekulativní fikce, jež je otevřenější vůči různým kulturním ontologickým konceptům světa. Požadavek vyšší míry exkluzivnosti se tu projevuje zájmem o dění na okrajích žánru, kultury,

identity, o rozmanitost. Spíše než formální experiment je na spekulativní fikci s environmentální problematikou oceňován její potenciál být simulátorem a současně bezpečným prostorem reálných či hypotetických situací (s. 57), v pragmatické rovině vyvíjet apel na čtenáře, zdůrazňuje se, že spekulativní fikce je ideovou laboratoří myslí čtenáře. Do třetice, závěr práce nabízí originální axiologickou osu blízkosti a vzdálenosti jako měřítko míry antropocentrismu.

Práce snese srovnání s monografickými pracemi, jež vycházejí v prestižních západních akademických nakladatelstvích. Má tedy potenciál se v zahraničí (v anglické mutaci) uplatnit. Bude nepostradatelnou referenční publikací pro každého, kdo se bude v ČR zabývat podobnou problematikou.

METODOLOGICKÁ A FORMÁLNÍ KRITÉRIA

Adekvátnost metody

Jako teoretický rámec si práce logicky zvolila ekokritiku. Tento teoretický rámec pro analýzu a interpretaci spekulativní fikce je důkladně zmapován a kriticky zhodnocen s velkou důkladností a vysokou mírou erudice. Práce reflektuje i nejnovější ekokritické trendy. Ekokritický přístup se v habilitační práci opírá o uznávané autority v dané oblasti jako Stacy Alaimo, Jane Bennett, Lawrence Buell, Timothy Clark, Simon Estok, Greg Garrard, Amitav Ghosh, Cheryll Glotfelty, Donna Haraway, Ursula Heise, Scott Slovic, Timothy Morton, Arne Naes, Dana Phillips, Val Plumwood, Adam Trexler, či Pieter Vermeulen. Kapitola věnovaná nástupu a vývoji ekokritiky prokazuje, že autorka se této problematice systematicky věnuje již delší dobu a v dané problematice se znamenitě orientuje. Autorka se sama inspiruje nedávným obratem k materialitě (Stacy Alaimo), zde zastoupeným konceptem transkorporeality (s. 97). Tento koncept jí umožňuje důmyslně prozkoumávat různé formy prolínání, míšení či proměn dualismu příroda a kultura, zvíře – člověk, či stroj – člověk, místo a identita. Jednotlivé pojmy jako příroda, divočina jsou podrobeny kritické reflexi v souladu s nejnovějšími poznatky či teoretickými předpoklady.

Přiměřená pozornost se věnuje žánrové teorii spekulativní literatury. Zde se práce opírá především o teorii fuzzy genre Briana Atteberyho, studie Marka Oziewiczze a Dwighta Tannera (spekulativní realismus). Na základě jejich závěrů autorčina habilitace uspokojivě vymezuje v literární vědě hodně problematizovaný pojem mimetického a nemimetického modu, žánrové kategorie fantastické literatury a přesvědčivě odůvodňuje svůj záměr pracovat s širším žánrovým rámcem spekulativní fikce. Ve shodě s Oziewiczem chápe tuto kategorii

z ontologického pohledu jako etnicky a kulturně inkluzivnější (s. 36–37) a zastává pozici důsledného kulturního relativismu, jenž vyžaduje, aby kulturní koncepty byly chápány v rámci pravidel světa či kultury, v níž se vyskytují. Teoretický ekokritický a ekofilozofický rámec doplňuje ve čtvrté části 1. kapitoly kognitivní naratologie Lisy Zunshine. Pomáhá autorce teoreticky osvětlit problematizování kategorizace a ontologických hranic.

Úroveň zpracování

Ekokritika představuje velmi široký teoretický rámec, vyžadující interdisciplinární přesahy do přírodních věd, filosofie i naratologie. Tyto přesahy předložená práce suverénně zvládá a syntetizuje do komplexního interpretačního systému. Tento komplexní ekokritický rámec zahrnuje už zavedené i zcela nové ekologické, environmentální a ekokritické termíny jako antropocén, antropocentrismus, biocentrismus, antropomorfizaci, hranice lidského a nelidského, dualismus kultury a přírody, pletivo (mesh), permakultura, hyperobjekt, transkorporealita, pomalé násilí, tragický a komický environmentální modus. Jednotlivé koncepty jsou důkladně zpracovány a reflektovány. Literární analýzy jsou poučené, kompetentní a přinášejí originální interpretace, z nichž číší sympatické zaujetí pro ekologickou a environmentální problematiku a současně ukazují široký záběr autorky. Jakkoliv důkladně je teoretický rámec vypracován, ne vždy je jeho potenciál využit, zejména v poslední deváté kapitole analýza a interpretace je vedena tematickým plánem díla spíše než nastaveným konceptuálním rámcem.

Naplnění formálních (jazykových, citačních aj.) požadavků.

Práce vykazuje všechny potřebné atributy akademického odborného stylu. Vyjadřuje se kultivovaně, koncizně, srozumitelně. Habilitace náležitě dokumentuje všechny své zdroje, citační aparát je veden řádně a svědomitě. Velmi rozsáhlý seznam literatury i poznámkový aparát jasně dosvědčuje šířku a hloubku znalostí zkoumané problematiky, obsahuje klíčové zdroje.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta) 3 Otázky:

- Autorka akceptovala Oziewiczovu definici spekulativní literatury jako „metagenerickou superkategorii neostré množiny a pole kulturní produkce zastřešující všechny nemimetické umělecké formy.“ Zahrnuje tato umělecké formy i konvenční

populární žánrovou literaturu? Je každé zobrazení nemimetické formy expanzí lidské mysli?

- Není spekulativní fikce spíše modus než **metagenerickou superkategorie**?
- Existuje v české spekulativní fikci ekvivalent solárního punku? A v čem přesně spočívá „punkovitost“ této nové žánrové literatury?
- Oporu k etickému a potažmo pedagogickému optimismu habilitace autorka nalézá v konceptu intersubjektivitu, i když jeho přenos do pragmatické sféry čtenáře (recepce), jak ukazuje kritická reflexe, není tak jednoznačný, neboť záleží na čtenáři, co je schopen a ochoten mimeticky integrovat, jak bude reagovat na mimetický impuls. Jaké jsou vlastní zkušenosti z výuky?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Terezy Dědinové, Ph.D., *Lidé, příroda a environmentální krize: Spekulativní fikce v antropocénu* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru česká literatura.

v Olomouci

Dne 8. 9. 2025

podpis